

Nr 133

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående den psykiatriska vården för värnpliktiga.

(1:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Filip Petersson m. fl.* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping *m. fl.* (II: 107), har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om översyn av den psykiatriska förbandsvården och att därvid bl. a. möjligheterna beaktas att genom särskilda åtgärder ge snabba remissförfaranden för värnpliktiga till psykiatrisk behandling.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 107.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *försvarets sjukvårdsstyrelse*. Därjämte har på utskottets begäran *Svenska landstingsförbundet* yttrat sig i ärendet. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet anser den i motionerna väckta frågan om en översyn av den psykiatriska förbandsvården vara värd stor uppmärksamhet.

Utskottet vill erinra om att de psykologiska undersökningar, som för närvarande utföras i samband med inskrivningsförrättningarna, ske genom militärpsykologiska institutets försorg. Möjlighet till närmare psykiatrisk penetration i samband med inskrivningen är under vanliga förhållanden ringa. 1964 års inskrivnings- och personalredovisningsutredning, som den 30 september 1966 framlagt förslag till nytt inskrivnings- och personalredovisningssystem för krigsmakten, har funnit, att de psykiatriska sjukdomsdiagnoserna dominera bland orsakerna till förändrad besiktningsgrupp under grundutbildningen. Utredningen har bl. a. föreslagit, att det nuvarande undersökningsförfarandet vid inskrivningen kompletteras med utökad hälsoundersökning, innefattande även psykiatrisk undersökning där så bedöms motiverat ävensom psykologiska prövningar, som belysa personlighetsfaktorer som äro av särskild vikt för beslut om den enskildes värnpliktsförhållanden.

Vad beträffar frågan om psykiatrisk undersökning i samband med de värnpliktigas inryckning till första tjänstgöring och under deras värn-

pliktstid synas enligt sjukvårdsstyrelsen förhållandena icke överallt vara helt tillfredsställande. Sjukvårdsstyrelsen har emellertid framhållit, att inom styrelsen påbörjats en översyn av frågan om den militärpsykiatriska vården och att styrelsen ämnar fullfölja denna översyn. Avsikten synes härvid vara att söka åstadkomma en organisation av militärpsykiatriska konsulter vid förbanden.

Med hänsyn till vad i ärendet sålunda förekommit synes någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna icke vara påkallad.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 70 och II: 107 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 november 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från f ö r s t a kammaren: herr Näsström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Fritz Persson, Per Jacobsson, Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bengtson, Harry Carlsson, Nyman och Strandberg; samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman, Karlsson i Olofström, Ståhl, Almgren, fröken Elmén, herrar Lindholm, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby, Fagerlund, fru Holmberg, herrar Blomkvist, Nordstrandh, Mundebo och Alemyr.

Yttranden över motionerna I: 70 och II: 107**Försvarets sjukvårdsstyrelse (11.10. 1966)**

Remissen föranledde sjukvårdsstyrelsen att hos samtliga förband begära aktuella synpunkter på frågan. I avvaktan på svar från samtliga förband och för att få tillfälle att bereda ärendet, hade sjukvårdsstyrelsen för avsikt att begära uppskov med yttrande till försvarsdepartementet. Härefter har krigsrådet Åke Gyllenram varit i kontakt med sjukvårdsstyrelsen den 7. 10. 1966 och anhållit att styrelsen måtte avgiva utlåtande i ärendet direkt till statsutskottet.

Med anledning av vad sålunda förekommit får sjukvårdsstyrelsen härmed anföra följande.

I motionerna konstateras att värnpliktstiden för många innebär kraftiga omställningsproblem. Den psykiska balansen sättes ofta på stora prov, vilket kan medföra att reaktiva insufficienser kan utlösas. Den militära förbands-sjukvården saknar i allmänhet de personella resurser, som en kvalificerad psykiatrisk vård kräver. I motionerna diskuteras olika möjligheter att lösa denna problematik. En framkomlig väg anse motionärerna vara att förbandssjukvården får remissmöjligheterna till psykiatriska kliniker vid närliggande sjukhus så reglerade att en tidsutdräkt så långt som möjligt undviks.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har, för att erhålla en aktuell och säker uppfattning om dagens situation i hithörande frågor, tillskrivit samtliga militära förband för att få en översyn av förbandens eventuella svårigheter att erhålla psykiatriska undersökningar och behandlingar av de värnpliktiga. Tyvärr har ännu ej svar från samtliga förband inkommit, varför en statistisk bearbetning ännu ej går att utföra. Av de hittills inkomna svaren framgår dock följande.

De flesta förbanden har bedömt sina möjligheter att erhålla psykiatriska undersökningar och behandlingar såsom goda, några t. o. m. såsom mycket goda. En del förband påpekar dock en relativt lång väntetid för dylika undersökningar och behandlingar. Det påpekas från flera håll att behovet av psykiatriska undersökningar ökar för varje år. Några förband anser att det skulle kunna vara motiverat med en deltidsanställd psykiatriker för varje garnison eller militärområde.

En del förband uttalar förhoppningen att man redan vid inskrivningen får möjligheter att använda psykiatrisk expertis. Detta torde ligga inom verksamhetsramen för den utredning som f. n. pågår angående ett ändrat framtidsförfarande beträffande inskrivningsverksamheten (IPU 64).

Enligt Go nr 3097, TLB nr 82/1946 och Go 2990, TLB nr 10/1955 skall i samband med inryckning till första tjänstgöring utföras en psykiatrisk bedömning av samtliga värnpliktiga, som vid inskrivningen hänförts till provgrupp 1 och de som nergrupperats enligt besiktningsnumren 050—057, d. v. s. av psykiska orsaker. Denna verksamhet ledes av försvarets sjukvårdsstyrelse, som årligen förordnar psykiatriker för dessa undersökningar.

En viss svårighet föreligger att erhålla villiga psykiatriker härför, kanske mest beroende på låg arvodering. Varje förband har dessutom i flera fall avtal med psykiatriker, som utför undersökningar och behandlingar av de värnpliktiga, som äro i behov härav under övrig tid av tjänstgöringen. Vid en del förband är man tyvärr hänvisad till psykiatriska polikliniker, varvid man tyvärr, på grund av att läkarna vid poliklinikerna växla i mycket stor omfattning, ej kan påräkna att den undersökande läkaren har någon större erfarenhet av just de komplicerade förhållanden, som militärtjänsten utgör. Sjukvårdsstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på dessa problem och har för avsikt att fullfölja den redan påbörjade översynen av den militärpsykiatriska vården. Med ledning av resultat som redan erhållits är ämbetsverket inställt på att söka åstadkomma en organisation av militärpsykiatriska konsulter vid förbanden. En dylik förefanns under 1940-talet men har tyvärr upphört p. g. a. vederbörande läkares pensionering eller övergång till högre mera krävande befattningar.

Den militära och civila sektorn måste ha lika goda möjligheter till psykiatrisk vård. Behovet av psykiatrisk vård måste bedömas med utgångspunkt från graden av sjukdomens natur och ej från andra synpunkter.

Svenska landstingsförbundet (18.8. 1966)

I motionerna konstateras att värnpliktiga under sin tjänstgöringstid har att anpassa sig i en social miljö av helt annan struktur än den de tidigare konfronterats med. Motionärerna framför i samband därmed allmänna synpunkter på önskvärheten av en i vidsträckt bemärkelse mera aktiv personalvård.

I motionerna föreslås att möjligheter beaktas att genom särskilda åtgärder ge snabba remissförfaranden för värnpliktiga till psykiatrisk behandling. Förbundsstyrelsen vill i anslutning därtill framhålla att enligt dess mening graden av vårdbehov skall vara det avgörande vid medgivande av företräde till behandling och icke andra omständigheter såsom förhållandet av anknytning till viss grupp. Styrelsen förutsätter att en allsidig bedömning av vårdbehov innefattar beaktande även av de specifika miljöfaktorer, som präglar den värnpliktiges institutionaliserade tillvaro.